

УДК 338.48-44(1-22)(091)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-11>

Дуга В. О.

старший викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4404-4350>

Duha Viktoriia

Kherson State Agrarian and Economic University

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

У статті розглянуто соціально-економічні передумови, що сприяють зародженню сільського туризму, проаналізовано причини його виникнення і становлення в різні історичні епохи. Встановлено, що зародження сільського туризму відбулося ще в античності, а становлення його як самостійного організованого виду діяльності припало на 1970-ті роки. Головною метою стимулювання туристичних послуг в сільських поселеннях було припинення масової міграції населення із села в місто. Визначено, що феномен урбанізації є поштовхом до активізації відпочинку на селі. Наголошено на тому, що становлення сільського туризму в різних географічних регіонах має певні особливості, його розвиток може відбуватися за такими основними моделями: англо-американською, азійською, західноєвропейською, східноєвропейською. Акцентовано увагу на тому, що в багатьох країнах діяльність із надання туристичних послуг у сільській місцевості стимулюється з боку державних органів і спрямована на підтримку неперспективних сільськогосподарських районів, відновлення балансу між міськими та сільськими територіями, зміцнення фінансового становища фермерів без великих інвестицій, відпочинку для малозабезпечених верств населення тощо.

Ключові слова: сільський туризм, агротуризм, історія туризму, моделі сільського туризму, функції сільського туризму, підтримка фермерів, сільське населення, зайнятість, відродження села, урбанізація.

HISTORY OF BIRTH AND DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM

In the second half of XX-th century the interest to the rural tourism has raised. The processes of urbanization and globalization have made the rural tourism actual and profitable kind of activity that holds its strong place in the world tourism market. It is considered as an important segment of modernization of the agricultural economy, favours to solve the task of economic, social and spiritual revival of the village, to create new jobs, to raise the welfare of the population, as well as to reduce social tensions. However, in order to organize the activity with providing of the rural tourism services, it is necessary to study history carefully of its formation both in Ukraine and abroad. It is necessary to take into account the specifics of rural tourism development in different countries. The purpose of the research is the determination of the preconditions of the birth of the rural tourism, the analysis of the historical stages, the models of its formation and development in Ukraine and abroad. During the research it is established that the birth of rural tourism took place in distant antiquity, and its formation as an organized kind of activity occurred in the 1970s. That time, this alternative type of employment was stimulated with the aim to stop the mass migration of the population from the countryside to the city. It is determined that the impetus for the popularity of the rural recreation is the global phenomenon of urbanization – urban residents are seeking for peace, dimension in sparsely populated areas. Analyzing the publications of the scientists, it was found that in some countries the stimulus to provide tourist services in rural areas was targeted influence from the side of public authorities aimed at supporting of unpromising agricultural areas, restoring the balance between urban and rural areas, strengthening the financial position of farmers without big investments, recreation for the low-income groups, etc. In the regional programs of development of the domestic tourism it is important to take into consideration the preconditions of birth, historical aspects of formation and specific features of rural tourism development in different geographical regions. The implementation of the best practices in the activities of modern farmsteads of the rural tourism, agritourism enterprises of Ukraine will give the possibility to diversify the kinds of activities in rural areas, to improve employment opportunities in the rural areas, to reduce the outflow of youth to the city, to improve social and household infrastructure, to increase the production of environmentally friendly products, to raise the level of business culture of rural population, etc.

Keywords: rural tourism, agrotourism, history of tourism, models of rural tourism, functions of rural tourism, support of farmers, rural population, employment, village revival, urbanization.

JEL classification: Z32, R23, E24

Постановка проблеми. Друга половина ХХ ст. ознаменувалася усвідомленням необхідності дбайливого ставлення до навколишнього середовища і збереження історико-культурних цінностей людства. На цьому тлі підвищився інтерес до сільського туризму. Нині він стає все більш популярним видом відпочинку серед жителів міст, у сучасній Європі кожен третій вибирає цей вид туризму. Процеси урбанізації та глобалізації останньої чверті минулого століття зробили сільський туризм актуальним та прибутковим видом діяльності, що міцно займає своє місце на світовому

туристичному ринку. Світовий досвід показує, що розвиток сільського туризму може бути ефективним як із соціального, так і з економічного погляду. Він розглядається як важливий сегмент модернізації економіки сільського господарства, сприяє вирішенню завдань економічного, соціального і духовного відродження села, розв'язанню питання формування інфраструктури, створення нових робочих місць, підвищення ступеня зайнятості сільського населення, підвищення рівня добробуту населення, а також зниження соціальної напруженості. Однак для того, щоб організу-

вати діяльність із надання послуг сільського туризму, необхідно ретельне вивчення історії його становлення та розвитку як в Україні, так і за кордоном. Необхідно враховувати специфіку розвитку сільського туризму в різних країнах із метою виявлення передумов, основних етапів його становлення та логіки розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку вітчизняного сільського туризму присвячені праці П. Горішевського, В. Васильєва, Ю. Зінька [1], Т. Лужанської, С. Махлинця, Л. Тебляшкіної [3]. В. Федорченко та Т. Дьорова висвітлюють у своїх працях історію сільського туризму в Україні [7], М. Паламарюк розкриває історичні етапи розвитку вітчизняного сільського зеленого туризму [6], М. Григорєва розглядає тенденції розвитку сільського туризму в країнах Європи [2], Т. Миронова акцентує увагу на особливостях історичного розвитку агротуризму (виду сільського туризму) в Китаї [4]. Незважаючи на наявні публікації, велике значення має розкриття і з'ясування конкретних історичних обставин, економічних, суспільно-політичних передумов становлення і розвитку сільського туризму в Україні та за кордоном. Адже у кожній країні для розвитку сільського туризму вони були свої та мали певну специфіку.

Метою дослідження є аналіз передумов зародження сільського туризму, визначення історичних етапів, моделі його становлення і розвитку в Україні та за кордоном.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільський туризм розпочинає свій шлях ще з далекої античності. У момент свого зародження сільський туризм не був таким, яким ми бачимо його сьогодні. Першими сільськими туристами були мандрівники, стомлені довгою дорогою. Стародавні пілігрими відправлялися в далекі країни з метою ознайомлення зі звичаями, побутом і традиціями народів, що їх заселяли. Розповіді мандрівників про інші землі завжди заворожували місцевих жителів. Сільський туризм був особливо популярним в часи Римської імперії, коли серед членів патриціанських родин зародилася мода на поїздки з Риму на відпочинок у сільську місцевість.

В епоху Відродження кращі уми людства того часу Хуан Луїс Вівес, Мішель де Монтень, Томас Мор говорили про важливість для розвитку людини мандрівок на великі відстані, чималу увагу приділяючи їй мандрівкам до сільської місцевості. В епоху Просвітництва на важливість таких мандрівок вказував і французький філософ Жан-Жак Руссо. Для нього похід саме у сільську місцевість став важливим засобом виховання у молоді патріотичних почуттів. Він наголошував, що участь саме у такому поході дозволяє сформувати різнобічну особистість. У XVII–XVIII ст. в європейській системі освіти зароджується новий тренд: з'являються одноденні подорожі наставників з учнями до різних культурних та історичних пам'яток, в тому числі й у сільську місцевість. Проведення занять у формі екскурсій в той час стає таким популярним, що міцно входить в методику викладання різних дисциплін. Масовий інтерес до відпочинку на селі у новітню добу відзначається починаючи з XIX ст.

У Європі як самостійна галузь сільський туризм виник лише в другій половині XX століття. Початок розвитку сільського туризму було покладено в 1970-х рр. з метою припинення масової міграції населення з села в місто. За підрахунками експертів Європейського банку

реконструкції та розвитку, облаштування сільського мешканця у місті обходиться у 20 разів дорожче, ніж створення нормальних умов для роботи і його життя в селі. Водночас у жителів мегаполісів з'явилася потреба в спілкуванні з природою, чистому повітрі, природній тиші. Тому масового поширення сільський туризм отримав, перш за все, в промислово розвинених країнах.

Розвиток сільського туризму характерний і для країн, що активно розвивають міжнародний туризм та викликаний необхідністю диверсифікувати туристичну діяльність шляхом створення нових видів туристичного продукту в умовах втрати популярності традиційних видів відпочинку (відпочинок на морі, екскурсії містами тощо). Сільський туризм стимулювався соціальною диференціацією суспільства і створенням можливостей для відпочинку малозабезпечених громадян і багатодітних сімей, а також безробітних і пенсіонерів.

Передумовами розвитку сільського туризму стали регіональні диспропорції, відсталість сільських районів, а також наявність туристичних ресурсів в прикордонних районах на стику країн з різним рівнем соціально-економічного розвитку. Наступним фактором розвитку є тенденція формування сільської «нефермерської» економіки, адже в міру того, як технологічні інновації підвищують продуктивність праці на фермах, людська праця вивільняється для переміщення у нефермерський сектор.

Передумови виникнення та становлення сільського туризму в різних географічних регіонах мають свої особливості. Можна визначити такі основні моделі, за якими можливий розвиток сільського туризму, як: англо-американська, азіатська, західноєвропейська, східноєвропейська модель розвитку сільського туризму.

Англо-американська модель виникла в англійських країнах в післявоєнний період, коли національна економіка перебувала в тяжкому стані та вимагала негайних заходів щодо виходу з кризи. У цей період почалося активне будівництво автодоріг, активізувався сільський туризм. Саме автотуристи стали в англійських країнах основними споживачами послуг сільського туризму.

Азіатська модель сільського туризму є повною протилежністю англо-американській моделі, може практикуватися тільки в тих країнах, де розвинена висока культура гостинності, туристична індустрія знаходиться на досить високому рівні. Обов'язковими елементами моделі є національний колорит, наявність великої кількості додаткових послуг.

Західноєвропейська модель виникла в 1970-х рр. у Франції та Італії на фоні кризи сільського господарства пов'язаного зі втратою конкурентоспроможності агропродукції на міжнародному ринку. Сільський туризм став заходом для запобігання деградації та депопуляції аграрного сектору.

Східноєвропейська модель сільського туризму поширена в країнах Східної Європи – Болгарії, Польщі, Чехії, а також в Греції і на Кіпрі. Формування цієї моделі відбувалося в умовах слабо розвинутого житлово-комунального фонду сільських поселень, тому вимагалася розроблення програм із реконструкції сіл. На відміну від західноєвропейської моделі, ця модель є більш витратною.

Закордонний досвід розвитку сільського туризму показує його диференціацію за призначенням і виконанням певних функцій (табл. 1).

Таблиця 1

Функції сільського туризму в окремих країнах

Країна	Функції
Франція Італія	– підтримка сільськогосподарського виробництва; – відновлення балансу між міськими та сільськими територіями; – підтримка неперспективних сільськогосподарських районів; – збереження сільського населення; – зміцнення фінансового становища фермерів без великих інвестицій.
США	– підтримка фермерів (приймання туристів у вільних приміщеннях житлових будинків фермерів).
Німеччина	– підтримка та розвиток сільської місцевості; – відпочинок для малозабезпечених верств населення.
Кіпр	– альтернатива пляжному туризму.

Джерело: складено автором

Виникнення сільського туризму, наприклад, у Франції в 1950-і роки було зумовлено стрімким відтоком жителів неперспективних сільських районів до великих міст, а кіпрська концепція туризму орієнтована на перемикання туристичних потоків із пляжів на прибережні сільські поселення.

Аналізуючи вітчизняний та закордонний досвід, визначимо соціально-економічні передумови зародження туризму в сільській місцевості. Так, вірогідна дата започаткування сільського туризму як самостійної галузі відсутня. Здебільшого науковці сходяться на думці, що цей вид господарської діяльності зародився у Європі в 50–70-і роки ХХ століття. Країнами-піонерами виступили Італія, Австрія, Франція.

Більшість учених батьківщиною сільського туризму вважають Ельзас на півдні Франції. Зародження сільського туризму в країні розпочалося на початку 50-х років і було зумовлено швидким відтоком мешканців неперспективних сільських районів у великі міста. Через збитки в сільському господарстві в той час багато фермерів стали виїжджати з сіл. У країні швидкими темпами почало скорочуватися виробництво сиру і вина – продукції, якою французи пишалися протягом багатьох століть. Стали робитися спроби щодо відновлення балансу між міськими та сільськими територіями. Одним зі способів розв'язання проблеми стало використання альтернативних видів діяльності в сільській місцевості, в тому числі й сільського туризму. Щоб зупинити міграцію, урядом країни було прийнято рішення про відновлення за допомогою державного бюджету декількох занедбаних маєтків, при яких раніше були ферми та функціонували сироварні й виноробні господарства. Також було запропоновано започаткувати приймання туристів для розміщення на цих фермах. Нових власників маєтків обирали із молодих пар і підтримували їх в освоєнні нових видів виробництва і в спробі надавати послуги з розміщення та проживання на фермах. У 1971 році в країні створена асоціація «Туризм у сільській місцевості», в 70-і роки сільський туризм Франції отримав самостійний статус. Акцентують увагу на тому, що сільський туризм сильно тяжіє до садівничих та виноградарських підприємств.

В Італії сільський туризм почав розвиватися також в 70-х роках минулого століття як доповнення до основної сільськогосподарської діяльності. Передбачалося, що розміщення туристів буде непрофільною діяльністю фермерів, яка дасть змогу зміцнити їхнє фінансове становище без великих інвестицій. Цей вид туризму в той час був дуже дешевим і по-справжньому спартанським, а тому не користувався великою популярністю.

Італійська модель організації сільського туризму сьогодні є лідером у Європі. Попит на цей турпродукт у цій країні змінив саму концепцію сільського туризму, перетворивши його для багатьох жителів сіл не в побічний, а в основний вид діяльності. Саме в Італії були перші спроби встановити в 1973 році правила в сільському туризмі. В автономній провінції Тренто був прийнятий закон, у якому було прописано, що фірма-туроператор зобов'язана мати в штаті співробітника, що займається турами в сільську місцевість (farm holidays).

Однією з головних умов сільської гостинності в Італії, яку держава ставить перед господарями, що приймають гостей, є те, що вони не повинні зупиняти своє сільськогосподарське виробництво. Також туристів можуть приймати лише ті господарства, господарі та персонал яких закінчили спеціальні курси, а також умови проживання в яких відповідають всім європейським нормам і стандартам. У країні сертифікують ферми, здійснюють інформаційну підтримку фермерів, представляють і захищають їхні інтереси.

Моду на сільський відпочинок в Італії першими, як не дивно, відкрили англійці. До Італії став часто навідуватися прем'єр-міністр Блер, який проживав влітку в ретельно прихованій садибі в Центральній Італії. Старовинні сільські садиби купили собі в Тоскані відомі музиканти Елтон Джон і Стінг. А 90-і роки визначилися початком бурхливого розквіту невідомого на той час феномену – агротуризму, який швидко і кардинально допоміг змінити багатьом відпочивальникам погляд на заміське дозвілля. Часто туристів розміщують в реконструйованих садибах XVI–XVIII ст. або невеликих старих монастирях. Важливу роль у боротьбі за прихильність клієнтів відіграє гастрономія. Тому майже кожен господар ферми дає можливість спробувати себе в кулінарних майстер-класах, скуштувати ексклюзивні страви та забрати з собою як сувенір оливкову олію, рідкісні вина або особливі сорти сиру. А відвідування агроферм, як ніщо інше, сприяє пізнанню туристами національних традицій «зсередины».

На становлення сільського туризму в Німеччині вплинула реалізація державних програм щодо сталого розвитку сільської місцевості. Завдяки їм стали доступні подорожі та мандрівки всередині країни. Тобто той, хто заробляв небагато, мав змогу відпочивати на батьківщині.

У Великобританії майже до 40-х років ХХ століття подорожі й проживання в закладах розміщення були привілеєм заможних людей. Та з початком процесу відновлення зруйнованих війною інфраструктури та економіки країни розпочалося поступове розмі-

щення в сільських поселеннях інженерних, технічних і будівельних фахівців і кваліфікованих робітників, які регулярно подорожували по службових відрядженнях країною. Поширення ж ідеї сільського туризму пов'язано з діяльністю організації WWOOF («World Wide Opportunities on Organic Farms»), заснованої в 1971 році, штаб-квартира якої знаходиться в цій країні. Організація виступала своєрідним посередником між добровільним працівником і фермером-господарем, стимулюючи тим самим розвиток сільського туризму. У межах такої співпраці відбувався обмін праці агро-туриста на житло і харчування, яке надавав фермер. Нині до WWOOF входять фермерські господарства з 99 країн світу [5].

Сільський туризм розпочав розвиватися в тих країнах, в яких традиційно розвивалися популярні напрями масового відпочинку. Так, на Кіпрі концепція сільського, агротуризму була розроблена державною Кіпрською організацією з туризму і мала на меті перемикнути туристські потоки з прибережних районів з підвищеним рекреаційним навантаженням на внутрішні сільські райони.

Стрімкий розвиток отримав малий і середній бізнес у сфері послуг і сільському господарстві США, коли президент Франклін Д. Рузвельт ініціював проекти державного будівництва автомобільних доріг, електростанцій та іншої інфраструктури народногосподарського комплексу, щоб вивести країну з Великої депресії 30-х років. Наприкінці 40-х років люди стали більше їздити транспортом, та витримати, перебуваючи в дорозі, нестачу короткочасного відпочинку і харчування було складно. Саме тоді попит породив пропозицію, й у США тих, хто подорожує, стали приймати родини фермерів, що живуть уздовж магістральних автотрас. У 50-х роках стало ще більше вільних приміщень у житлових будинках фермерів, оскільки їхні діти почали залишати домівки, щоб отримати в містах вищу освіту, яка на той час стала більш доступною.

Ще більшим поштовхом до популярності відпочинку на селі стала урбанізація міст у 60–70-і роки. Кількість населення в містах США стрімко зростала, молоді фахівці залишалися жити в великих містах, тому що там легше було знайти роботу. Та наприкінці 70-х років інтенсивний спосіб життя урбанізованих міст став сприяти зростанню популярності відпочинку міських жителів на сільських територіях.

Сільський туризм мав місце й у царській Росії. З формуванням великого столичного центру в Росії у XVII ст. став формуватися середній клас купців, державних службовців та викладачів навчальних закладів, яким дісталися земельні наділи. Місцевості навколо міст інтенсивно забудовувалися літніми дачами. Деякі будували просторі дачні (літні) будинки з великими верандами для відпочинку в оренду на певний час. Особливо цінувалися дачі у районі Приморської гілки залізниці, побудованої в 1894–1895 роках. Виник так званий «дачний промисел». На лікування та відпочинок у сільську місцевість чи до своїх заміських садиб приїздили відомі поети, митці та науковці. Також зупинялося багато мандрівників, які цікавилися історією рідного краю, милувалися прекрасними краєвидами, вивчали пам'ятки писемності, побут населення, збирали етнографічні та фольклорні матеріали. Зібраний матеріал ставав основою для численних публікацій, в

яких автори пропагували та рекламували унікальність краю далеко за його межами.

Місцеве населення отримувало непоганий дохід від здачі в оренду приміщень та від продажу сільськогосподарської продукції. Мали попит і додаткові послуги: прання білизни, доставлення дров, послуги обслуги та гувернерів. Багато дач знімалися повторно з сезону в сезон одними й тими ж самими сім'ями. Пошуком дач для літнього відпочинку розпочинали займатися ще навесні, у березні. Часто дачі орендували за рекомендаціями знайомих, за оголошеннями в газетах.

Прояви сільського туризму можна знайти й в історії Білорусі, адже Білорусь – край старовинної садибної культури. Дворянські садиби були призначені як для самих власників, так і для їхніх друзів. Дуже часто багаті люди будували та купували маєтки як можливі місця відпочинку. Їх взагалі не цікавила їхня прибутковість, економічна сторона. Традиційна структура білоруської садиби спочатку була націлена на виконання рекреаційної функції. Власники задовольнялися будівлями й територіями, позбавленими економічного призначення: парками та квітниками, ставками, альтанками, зимовими садами, звіринцями, вольєрами для тварин.

У довоєнний період сільський туризм був особливо розвинений в Західній Білорусі, яка в ті часи входила до складу Польщі. Видавався навіть щорічний гід-довідник «Літо в садибах Східних земель». Курортно-санаторні комплекси в сільській місцевості кінця XIX століття є прикладами істинно сільського туризму. Відомі лікарі у своїх маєтках пропонували послуги для туристів. Відпочивальникам пропонувалися повітряні та сонячні ванни, санаторне харчування, гімнастика, масаж.

Одним із піонерів дачного будівництва в Білорусії вважають лікаря на прізвище Жданович. Він рекомендував своїм пацієнтам проводити час за містом, на природі. Так і виникли спочатку дачі під Мінськом, куди пізніше було організовано рух приміських, так званих дачних, поїздів. Потім дачники заповнили мальовничі території і навколо інших міст.

У розвитку сільського зеленого туризму України виділяють три основні етапи: формування (початок 19-го ст. – середина 20-го ст., становлення приватних форм сільського зеленого туризму (СЗТ) (60–80-і роки 20-го ст., становлення СЗТ як самостійної галузі (з 90-х років 20-го ст.). Кожен із них характеризується особливостями організаціями, регіонами поширення, функціональними завданнями, напрямками та формами туристичної діяльності [6].

Згідно з науковими дослідженнями, в Україні витоки організованого відпочинку на селі сягають початку XIX ст. Кожен регіон має свою історію. Так, наприклад, історія сільського туризму Волині пов'язана з селом Жидичин Ківерцівського району, перша літописна згадка про яке датується 1227 роком. Село є свідком з'їзду монархів Європи. Оскільки в місті Луцьку на той час не було можливості всіх розмістити, деякі монархи жили в розкішній резиденції духовенства, приміщення якої й досі збережене.

Члени «Руської трійці» були першими у питанні організації такого виду туризму в Галичині, Північній Буковині та на Закарпатті. У другій половині XIX ст. молодіжні організації, українська інтелігенція пропагували та масово захоплювалися подорожами у сільській місцевості, дослідили свій край, відвідували українські

села, вивчали фольклор. Іван Якович Франко ініціював створення студентської туристичної організації з метою вивчення життя і побуту сільського населення.

Відпочинок у сільській місцевості в Карпатському регіоні в період з кінця XIX ст. до середини XX ст. передбачав перебування міських мешканців у сільських оселях на тривалий період (кілька тижнів, місяць), переважно влітку. Після Першої світової війни у Львові з'явилася нова туристична організація «Плай» з філіями в інших областях, яка проіснувала до 1939 р. Місцями, що вибиралися для відпочинку, найчастіше були території з мальовничими ландшафтами. Відпочивальників приваблювали атракційні місця – річки, лісові масиви, а також лікувальні джерела. Селяни забезпечували їх харчуванням, проживанням, надавали допомогу в організації відпочинку. В пікові сезони – літній та зимовий – у рекреаційних районах Карпат у наші дні буває перевантаження бази наявної туристичної інфраструктури. Тому в ці періоди частина рекреантів (які лікуються чи відпочивають) з 1980-х років традиційно вибирає для себе сільську оселю (у тому числі й з економічних причин).

Виділяють такі етапи започаткування сільського туризму в Україні (рис. 1).

Початком становлення і розвитку сільського туризму в Україні вважається 1995 р. У квітні 1996 р. у Києві було засновано «Спілку сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». Розвиток українського сільського туризму в організаційному плані відрізня-

ється від європейського. На відміну від практики європейських країн, в Україні розвиток цього виду туризму почав здійснюватися «зверху», за ініціативи «Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» та її регіональних відділень і осередків.

Висновки. Зародження сільського туризму відбулося ще в далекій античності. Становлення сільського туризму як самостійного організованого виду діяльності припало на 1970-х рр., цей альтернативний вид зайнятості стимулювався з метою припинення масової міграції населення із села в місто. Глобальний феномен урбанізації є поштовхом до популярності відпочинку на селі, житель міста шукає спокою, розміреності в малолюдних місцях. В окремих країнах діяльність із надання туристичних послуг в сільській місцевості не залишалася без уваги та підтримки з боку органів державної влади й була спрямована на підтримку перспективних сільськогосподарських районів, відновлення балансу між міськими та сільськими територіями, зміцнення фінансового становища фермерів без великих інвестицій, відпочинок для малозабезпечених верств населення тощо. Взагалі передумови виникнення та становлення сільського туризму в різних географічних регіонах мають свої специфічні особливості. Відповідно, виділяють англо-американську, азіатську, західноєвропейську, східноєвропейську моделі розвитку сільського туризму.

Необхідною умовою для розвитку вітчизняного сільського туризму буде визначення впливу подорожей

Рис. 1. Етапи започаткування сільського туризму в Україні

Джерело: складено автором

в сільську місцевість на розвиток культури й науки та формування залежно від мотивів туристів, рівня їхньої культури туристичного продукту високої якості. Розвиток сільського туризму дасть можливість урізноманітнити види діяльності в сільських районах, покращити

можливості зайнятості на селі, скоротити відтік молоді в місто, покращити соціально-побутову інфраструктуру на селі, збільшити виробництво екологічно чистої продукції, підняти рівень ділової культури сільського населення тощо.

Список використаних джерел:

1. Горішевський П., Васильєв В., Зінко Ю. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. 148 с.
2. Григорьева М.П. Сельский туризм: понятие, история и тенденции развития. *Символ науки*. 2016. № 1(13). С. 93–97. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/selskiy-turizm-ponyatie-istoriya-i-tendentsii-razvitiya/viewer> (дата звернення: 10.12.2020).
3. Лужанська Т.Ю., Махлинець С.С., Тебляшкіна Л.І. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи : навч. посіб. / за редакцією Волошина І.М. Київ : Кондор, 2008. 385 с.
4. Миронова Т.В. История и особенности агротуризма в Китае. Агротуризм: опыт, проблемы, решения : Материалы Международной научно-практической конференции / под ред. И.Л. Воротникова. Саратов : Саратовский ГАУ, 2012. С. 97–99.
5. Офіційний сайт організації WWOOF. URL: <http://wwooof.net> (дата звернення: 16.10.2020).
6. Паламарюк М.Ю. Историчні етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр.* Чернівці : ЧНУ, 2009. Вип. 480/481: Географія. С. 96–100.
7. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. История туризма в Украине : навч. посіб. / передм. В.А. Смоля. Київ : Вища шк., 2002. 195 с.

References:

1. Horishevskiy P., Vasyliiev V., Zinko Yu. (2003) *Sil'skiy zeleniy turizm: orhanizatsiia nadannia posluh hostynnosti* [Rural green tourism: organization of hospitality services]. Ivano-Frankivsk: City of NV. (in Ukrainian)
2. Grigoreva M.P. (2016) Sel'skiy turizm: ponyatie, istoriya i tendenczii razvitiya [Rural tourism: concept, history and development trends]. *Science symbol*, vol. 1(13), pp. 93–97. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/selskiy-turizm-ponyatie-istoriya-i-tendentsii-razvitiya/viewer> (accessed 10 December 2020).
3. Luzhanska T.Yu., Makhlynets S.S., Tebliashkina L.I. (2008) *Sil'skiy turizm: istoriia, sohodennia ta perspektivy* [Rural tourism: history, present and prospects]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
4. Mironova T.V. (2012) *Istoriya i osobennosti agroturizma v Kitae* [History and features of agritourism in China]. Proceedings of the *Agroturizm: opyt, problemyi, resheniya: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii (Russia, Saratov, 2012)* (eds. Vorotnikova I.L.), Saratov: Saratovskiy GAU, pp. 97–99.
5. Ofitsiyniy sait orhanizatsii WWOOF. URL: <http://wwooof.net> (accessed 16 October 2020). (in Ukrainian)
6. Palamariuk M.Yu. (2009) *Istorychni etapy rozvytku silskoho zelenoho turyzmu v Ukraini* [Historical stages of development of rural green tourism in Ukraine]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University*, vol. 480/481, pp. 96–100.
7. Fedorchenko V.K., Dorova T.A. (2002) *Istoriia turyzmu v Ukraini* [History of tourism in Ukraine]. Kyiv: Higher school. (in Ukrainian)